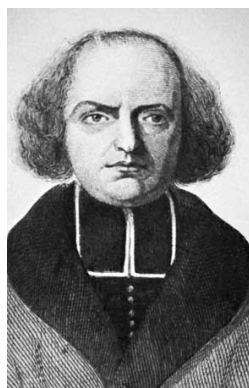

Neznámý známý abbé Migne a jeho podivuhodné dílo

Martin R. Čejka

9. apríla 2024 ✝ Cirkev História ✝ CZ

Snad každý začátečník, který se snažil blíže proniknout do pramenů jediného pravého náboženství, narazil někde na tajemné „PG“ či „PL“ doprovázené neméně záhadnou poznámkou „Migne“ a různými čísly. Zkušenější sice už vědí, že se jedná o odkazy na rozsáhlé dílo francouzského kněze Jacquesa-Paula Migneho, ale osoba autora samého jim častokrát zůstává do velké míry neznámou. Nebude tedy od věci si ji trochu přiblížit.

Jacques-Paul Migne (1800 – 1875), portrét

zdroj: wikimedia commons

Jacques-Paul Migne se narodil 28. října 1800 v městečku Saint-Flour v departementu Cantal (případně, podle nomenklatury starého režimu, provincii Auvergne). O sedmnáct let později vstoupil do semináře, vystudoval teologii na Orleánské univerzitě a roku 1824 byl vysvěcen na kněze. O jeho zápalu pro teologii svědčí dochovaná zmínka, že když ještě před svým vysvěcením působil jako profesor na koleji v Châteaudun, věnoval přípravě svých přednášek až patnáct hodin denně.

Už jako kněz byl pověřen správou farnosti Puisieux v orleánské diecézi, kde od začátku čelil potížím kvůli svým nesmlouvavým katolickým a rojalistickým postojům, což ještě zesílilo po nástupu „občanského krále“ Ludvíka Filipa I. v srpnu 1830. Vlastně pouhý rok na to vyvolal v obci pozdvižení, když se během procesí Božího Těla odmítl zastavit u oltářů ozdobených trikolórou. Svůj postoj se následně snažil vysvětlit v brožurce *De la liberté, par un prêtre* (O svobodě, sepsáno jedním knězem). O jejím chystaném vydání se ovšem doslechl orleánský biskup Jean Brumauld de Beauregard a požádal P. Migneho, aby mu ji nejprve předložil k posouzení, což také autor učinil. Biskup, aniž by údajně dílko pořádně přečetl, se postavil proti jejího zveřejnění. Farář z Puisieux se podřídil, ale patrně tehdy v něm s konečnou platností dozrálo rozhodnutí, že se chce věnovat publikační činnosti. Požádal tedy svého biskupa o uvolnění, a ten mu s lichotivými slovy povolil 9. listopadu 1833 *exeat*.

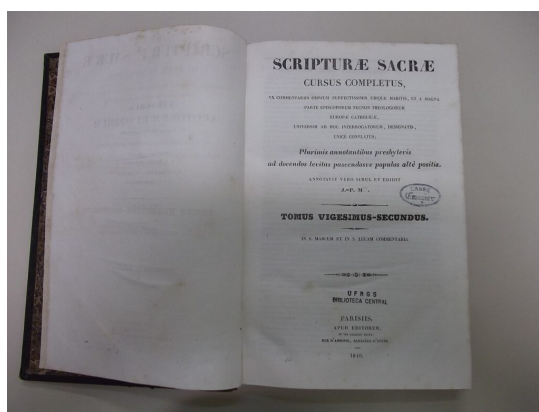
O rok později založil P. Migne v Paříži noviny *L'Univers religion*, které sice záhy získaly zhruba osmnáct set ultramontanisticky zaměřených předplatitelů, ale stále se potýkaly s finančními problémy. V roce 1836

P. Migne přenechal noviny zapálenému katolickému aktivistovi Emmanuelu-Josephu Baillymu de Surcy, který se ovšem nevykázal nějakými zvláštními podnikatelskými schopnostmi. Nakonec je tedy na pokraji zániku převzal hrabě Charles Forbes René de Montalembert, pod jehož vedením deník, už jen jako *L'Univers*, nabral liberálně katolický směr. (Navzdory tomuto zaměření se v něm časem prosadil známý plamenný kontrarevolucionář Louis Veuillot.) Ačkoliv se P. Migne i nadále věnoval novinařině (vydával například deníky *Journal des faits* a *La Voix de la vérité* a mnoha články přispíval do dalších periodik), upnul veškeré síly především na svůj vytoužený projekt.

Tím byla, jak to sám nazval, *Bibliothèque universelle du clergé* (Všeobecná edice pro duchovenstvo), tedy knižní série, jejíž rozsah odhadoval na dva tisíce svazků (sic!). Jednotlivé svazky měly vycházet jednou týdně a časem zahrnout „každou oblast církevního poznání“. Sám dokonce svého času přirovnal celý podnik ke „stavbě deseti katedrál“. K pochopení génia P. Migneho si musíme uvědomit, že přijel do Paříže bez peněz, neměl žádné vlivné protektory a dostalo se mu pouze základního kněžského vzdělání. Ovšem, jak později napsal známý francouzský historik a liturgista Dom Fernand Cabrol OSB:

„Byl činorodý, podnikavý, dobře se vyznal v obchodě, podařilo se mu získat značné prostředky, neštil se reklamy, ale využíval ji k dobrým účelům; jeho fantazie neustále pracovala na gigantických plánech a ve vysoké míře ovládal umění objevovat neznámé talenty, obratně je využít a přimět je, aby pomohli jeho cíli; byl obdařen trpělivostí, kterou neznají žádné překážky, silou vůle, která před ním vše ohýbá, vytvářel dílo za dílem a dokázal dovést do zdárného konce jeden z nejvýznamnějších počinů našeho století, aniž by měl jiný kapitál než sebedůvěru a svou energii.“

K uskutečnění svého snu si půjčil peníze a založil ve čtvrti Petit-Montrouge, obývané převážně dělníky a drobnými obchodníky, nakladatelství Ateliers catholiques (Katolické dílny). Jeho „dílny“ se rychle rozrostly v jeden z největších tiskařských podniků na světě, jehož součástí nebyla pouze tiskárna, ale také sklady, sazárny, vazačství a písmolijna. Používaly se zde nejmodernější metody a pracovníci P. Migneho se zasloužili o několik technických inovací. Sám hrdě prohlašoval: „Středověký mnich by nedokázal za tři roky opsat tolik stránek, kolik jich v našem závodě vytiskneme za jednu minutu.“

Titulná strana ku *Scripturae Sacrae cursus completus* – komentáře najrůznějších autorů, starých i novovekých, ku všem knihám Sv. písma (28 svazků z let 1840 až 1845)

zdroj: wikimedia commons

Jeho projekt byl nadšeně přivítán z nejrozličnějších stran, obdržel zhruba deset tisíc dopisů, ve kterých mu pisatelé blahopřáli, vyjadřovali podporu nebo nabízeli své rady a pomoc. Ale brzy se dostal P. Migne do

střetu s pařížským arcibiskupem Hyacinthem-Louisem de Quélen. Ten sice uznával jeho publikační zásluhy, ale byl přesvědčen, že se jedná o komerční podnik, a proto by v jeho čele neměl stát duchovní. Arcibiskup následně horlivému nakladateli nařídil, aby svou činnost pozastavil. P. Migne byl přesvědčen, že za tímto krokem stojí sprostá závist konkurence. Navíc poukazoval, že vlastně není ani nakladatelem, ani knihtiskařem, jelikož držitelem obou koncesí je jeho bratr a spolupracovník Victor Migne. P. Migne tedy odmítl uposlechnout. Arcibiskup odpověděl tím, že mu zakázal vykonávat kněžskou činnost a sloužit mši. Několik měsíců před svou smrtí Mons. de Quélen navrhl změnit podnik na diecézní dílo, v jehož čele by stál arcibiskup a P. Migne by zastával funkci ředitele. P. Migne, který si chtěl zachovat nezávislost, opět odmítl.

Nový arcibiskup Denis-Auguste Affre, který nastoupil v červnu 1840, zprvu zastával stejný postoj jako jeho předchůdce. Dokonce dvakrát odsoudil deník *La Voix de la vérité* vydávaný P. Mignem. Nicméně poté, co mu nakladatel vše vysvětlil a arcibiskup si uvědomil, jak celému dílu škodí podezřívavý přístup ze strany církevní autority, rozhodl se Mons. Affre v listopadu 1847 tresty vůči P. Mignemu zrušit. (Dodejme, že P. Migne po celou dobu jezdil sloužit mši svatou do Versailles, kam ho pozval místní biskup Jean-Nicaise Gros, který k němu choval otcovské city.)

Arcibiskup Affre byl za půl roku během červnových dnů 1848 postřelen na pařížské barikádě, když se snažil sjednat mír mezi povstalci a vládními jednotkami, a svému zranění nakonec podlehl. Na jeho místo pak nastoupil Marie-Dominique-Auguste Sibour, který P. Migneho přímo podporoval, přispěl mu částkou pět tisíc franků a pověřil jej vydáním *Akt pařížské církve*. (Mons. Siboura později v lednu 1857 ubodal v kostele Saint-Étienne-du-Mont odpůrce kněžského celibátu a neposkvrněného početí Panny Marie P. Jean-Louis Verger.)

2. června 1849 obdržel P. Migne koncesi tiskaře-typografa a mohl nerušeně pokračovat ve svém díle až do února 1868, kdy jeho závod podlehl ničivému požáru. Časopis *Le Monde illustré* tehdy napsal: „Pět set tisíc štočků, naskládaných na hromady, se v okamžiku roztavilo; nyní jsou s nich obrovské bloky nejbizarnějších tvarů.“ A ačkoliv měl P. Migne uzavřené pojistné smlouvy, dostal za vzniklé škody jen směšný pakatel. Další ztráty mu samozřejmě způsobila prusko-francouzská válka v roce 1870. Proto se P. Migne snažil získat prostředky pro podnikání nejrozumnějšími, ne vždy zcela vhodnými způsoby. Prodával sakrální předměty a na financování knih používal i mešní stipendia. Arcibiskup Georges Darboy (později zastřelený komunardy) mu nařídil, aby toho zanechal, a když tak neučinil, opět ho suspendoval. Krátce na to podobné praktiky odsoudil i Řím, který ve svém dekretu z července 1874 dokonce P. Migneho vysloveně zmiňoval. Tehdy už bylo zdraví neúnavného nakladatele vážně podlomeno, jeho zrak se natolik zhoršil, že téměř oslepl. P. Jacques Paul Migne zemřel v Paříži 24. října 1875, a třebaže se mu nepodařilo obnovit slávu svých „dílů“, tak odkaz, který po sobě zanechal, vzbuzuje stále zasloužený obdiv a vděčnost.

Na závěr si alespoň stručně představme rozsah jeho knižních edic:

Scripturae Sacrae cursus completus – komentáře nejrozumnějších autorů, starých i novověkých, ke všem knihám Písma svatého (28 svazků z let 1840 až 1845);

Theologiae cursus completus – věroučná pojednání a komentáře (28 svazků z let 1840 až 1845);

Démonstration évangéliques – apologetické spisy více než sta autorů ze všech období církevních dějin (20 svazků z let 1842 až 1852);

Collection intégrale et universelle des orateurs sacrés – sebraná díla nejlepších kazatelů (102

svazků ve dvou edičních řadách z let 1844 až 1866);

Summa aurea de laudibus Beatissimae Virginis Mariae – spisy o Panně Marii sebrané P. Jeanem-Jacquesem Bourassém (13 svazků z let 1866 až 1868);

Encyclopédie théologique – teologická encyklopedie, která zahrnuje i poznatky z jiných oborů (171 svazků ve třech edičních řadách z let 1844 až 1866).

Nejvýznamnější a nejznámější jsou pak jeho patrologie:

Patrologiae latinae cursus completus (217 svazků ve dvou edičních řadách v letech 1844 až 1855, doprovázených 4 svazky rejstříkového aparátu v letech 1862 až 1864);

Patrologiae graecae cursus completus (první řada v 81 svazcích z let 1856 až 1861 obsahuje pouze latinské překlady původních textů; druhá řada ve 166 svazcích z let 1857 až 1866 zahrnuje latinské texty s latinskými překlady).

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/neznamy-znamy-abbe-migne-a-jeho-podivuhodne-dilo/>